

Natuur en recreatie gaan hand in hand

De Groote Heide: grenzeloos en inclusief natuurpark

De
Groote
Heide

Hoe maak je van Natuurgrenspark De Groote Heide op de grens van Noord-Brabant en Belgisch Limburg een grenzeloos en inclusief natuurpark, waarin de balans tussen natuur en recreatie centraal staat en waar er veel aandacht is voor beleving, erfgoed, toegankelijkheid en verbinding? Bij de ontwikkeling en uitrol van het project, dat van 1 maart 2024 tot en met 28 februari 2027 loopt, werkt Breda University of Applied Sciences (BUas) samen met De Groote Heide, natuurorganisatie Natuurpunt Pelt en zes gemeenten in Nederland en Vlaanderen.

Tekst: Peter Bekkering en Ton Vermeulen - Foto's: DGH, Marijn Heus

Workshop in Hamont-Achel

Op 18 september 2025 vond een workshop van het project Grensloos Park De Groote Heide plaats. De workshop werd georganiseerd door BUAs, vertegenwoordigd door Martijn Smeenge en Wesley Put. Aanwezig waren achttien betrokkenen: diverse organisaties zoals De Groote Heide-partners, lokale VVV's, gemeenten, het Smokkelmuseum en andere stakeholders. Tijdens de workshop werden niet alleen de resultaten van de nulmeting onder bewoners en bezoekers gepresenteerd en de vervolgstappen besproken, maar sprak Recreatie & Toerisme ook met Pascale van Deuren, project-

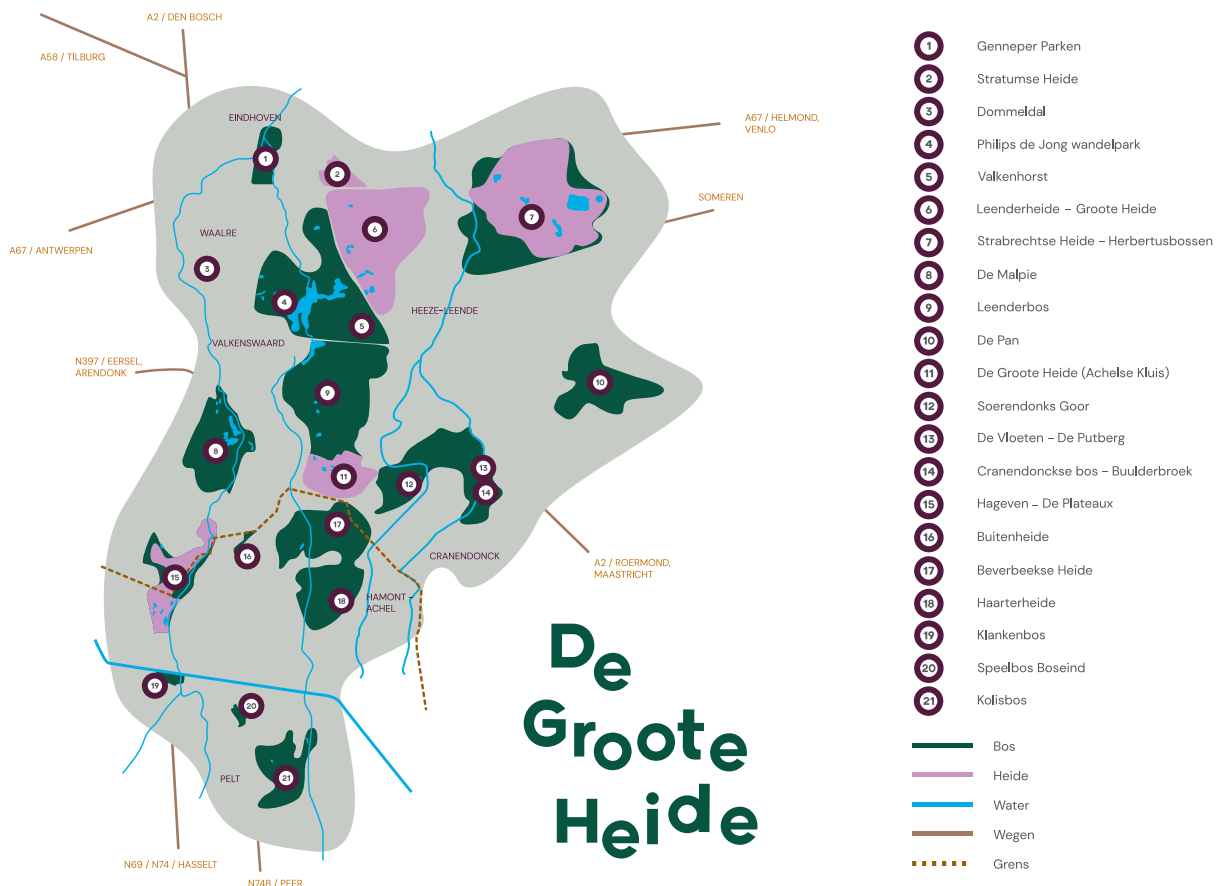
manager bij De Groote Heide, Bernadette Hemels, directeur, en Guy Joosten, voorzitter De Groote Heide en schepen in de Vlaamse gemeente Hamont-Achel.

“Door samen te werken profiteert De Groote Heide van de dynamiek van Brainport en profiteert Eindhoven van de open natuur in het gebied.”

Het project komt niet uit de lucht vallen, vertelt Joosten: “Al ruim tien jaar eerder kwamen we tot het besef dat we als individuele gemeenten aan beide kanten van de grens al contacten hadden en dat we vaak dezelfde dingen deden. Vanuit de wens om synergie te creëren is toen Natuurgrenspark De Groote Heide ontstaan, inclusief een juridische samenwerkingsvorm.” Als juridische samenwerkingsvorm werd gekozen voor een BGTS, een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking. Joosten: “Dat bleek de meest soepele en werkbare oplossing.”

TUIN EN GROENE LONG VAN BRAINPORTREGIO EINDHOVEN

De Groote Heide is volgens Van Deuren-Nijhuis en Hemels om verschillende redenen bijzonder: de omvang (groter dan de Veluwe), het grensoverschrijdende karakter, maar zeker ook de diversiteit aan landschappen: heide, bossen, beekda-

len en vennen. Bovendien is het qua biodiversiteit een van de tien mooiste gebieden van Europa.

De Grote Heide is daarnaast van groot belang voor de Brainportregio Eindhoven. Hemels: "Wij zijn de tuin en groene long van Brainport. De Grote Heide is ook benoemd als een van de tien topvoorzieningen die voor de schaa sprong van de regio belangrijk zijn." Joosten vult aan: "Aanvankelijk was Eindhoven niet bij De Grote Heide betrokken. Toen Eindhoven er wel bijkwam, fungeerde dat als een katalysator." Op dat moment kwamen op het oog tegengestelde belangen samen. Joosten: "Wij wilden als De Grote Heide veel mensen aantrekken, terwijl Eindhoven de mensen die daar kwamen wonen en werken in de vrije tijd juist bij wijze van spreken wilde wegduwen. Door samen te werken profiteert De Grote Heide van de dynamiek van Brainport en profiteert Eindhoven van de open natuur van De Grote Heide."

GRENSOVERSTIJGEND PROJECT

De Grote Heide is een grensoverstijgend project. Een grens die overigens volgens Joosten door bewoners in Nederland en België niet echt wordt gevoeld. "Er is in dit gebied altijd al veel interactie geweest en die verdwijnt nooit. Daarnaast is het zo dat als je een grens niet ziet, je hem als zodanig niet herkent. Bovendien zitten we hier aan weerszijden van de grens in de regio dichter bij elkaar dan we soms willen toegeven. Bij de Achelse Kluis hebben we de grens overigens wel nadrukkelijk gemarkeerd, maar dat is meer als attractie en voor een fotomomentje", vertelt Joosten.

Dat er sinds 1 maart 2024 een project Grensloos Park De Grote Heide is, komt volgens Joosten omdat er in de jaren ervoor een behoefte was ontstaan om de samenwerking tastbaar te maken. "Dat werd mogelijk door enerzijds de subsidie van Interreg Vlaanderen-Nederland en anderzijds door bijdragen van de verschillende gemeenten. Dankzij dat geld konden we in elke gemeente iets tastbaars maken om De Grote Heide zichtbaar te maken, bestaande faciliteiten te verbeteren en toegankelijker te maken. Die zichtbaarheid is ook belangrijk voor de eigen bewoners, want dat zijn de grootste ambassadeurs van De Grote Heide. De volgende stap is daarom om die bewoners te laten uitstralen dat ze er trots op zijn om in zo'n mooi gebied te wonen." Van Deuren-Nijhuis vult aan: "Een voorwaarde voor de Interreg-subsidie was samenwerking met partners. We zien nu al dat die samenwerking, onder meer met BUAs, veel synergie en positieve toegevoegde waarde oplevert."

HOGER NIVEAU

Joosten knikt. "Dit project is in feite een laag boven op de bestaande structuur, waarmee we hefbomen proberen te creëren om het geheel op een hoger niveau te tillen, qua beleving, vindbaarheid en vindbaarheid." Hemels kijkt terug naar wat er sinds de start van het project is gedaan. "In het begin ging het vooral om structuren neerzetten. Zo hield de gemeenten zich bezig met infrastructurele projecten, zoals parkeerplaatsen en fietspaden. Ook participatie is heel belangrijk. Daarbinnen valt onder meer het verhaal met

gidsen en gastheren. Verder zoeken we de connectie met de expats, de kenniswerkers die in Eindhoven zitten. En er zijn inmiddels al een aantal routes gerealiseerd." Een uitdaging is de verbinding tussen de verschillende onderdelen van De Grote Heide. Joosten: "Mensen ervaren een bepaald stukje natuur als 'van hen', horend bij hun identiteit. Wij willen hen dat niet afnemen, maar er wel een laag aan toevoegen, namelijk dat het van De Grote Heide is." Hemels vult aan: "Het element dat De Grote Heide de tuin van Brainport is, maakt vervolgens de schaa sprong mogelijk." Joosten: "Wij scheppen de voorwaarden zodat ondernemers in dit gebied kunnen zorgen voor meer horeca en meer B&B's."

"We vinden enerzijds de economie belangrijk, maar willen anderzijds de kwetsbare natuurgebieden beschermen en voorkomen dat ze overlopen worden."

De balans blijft echter wel belangrijk, zegt Van Deuren-Nijhuis: "We houden met data in de gaten hoe bewoners en bezoekers het ervaren. We vinden namelijk enerzijds de economie belangrijk, maar willen anderzijds de kwetsbare natuurgebieden beschermen en voorkomen dat ze overlopen worden. Daarom kijken we goed naar waar het wel en niet kan." Hemels knikt: "Natuur staat vooraan; het is natuur en recreatie, in die volgorde."

OVER VIJF JAAR

Van Deuren-Nijhuis en Hemels hopen dat over vijf jaar in De Grote Heide de eenheid duidelijker zichtbaar is. "Dat bedoel ik op meerdere manieren. Bijvoorbeeld bij de toegangspoor ten, maar ook in andere uitingen. Verder hoop ik dat er nog meer routes zijn en dat die routes echt belevenissen zijn over bijvoorbeeld natuur of erfgoed."

Van Deuren-Nijhuis, Hemels en Joosten zijn niet bang voor het moment dat de huidige Interreg-subsidie afloopt. Hemels: "We zijn al centrumtopvoorziening en zijn ook al bezig met een nieuwe Interreg-subsidie. Verder zijn we altijd alert op nieuwe kansen." &

Uitkomsten van het bewoners- en bezoekersonderzoek

Tijdens de workshop werden de uitkomsten van de nulmeting onder bewoners en bezoekers gepresenteerd. Doel was om inzicht te verkrijgen in het toeristisch-recreatief ecosysteem en de impact van toerisme in de grensstreek van De Grootte Heide.

Uitkomsten bezoekers

- **Profiel:** Ouderen (72,5%). Met partner (54,0%). Als daguitstap (71,2%). Meer Nederlandse dan Vlaamse bezoekers (78,9%).
- **Aantrekkingskracht:** Rust- en stiltegebied, mentale en fysieke ontspanning.
- **Activiteiten:** Fietsen (59,9%), gevolgd door horeca (35,0%) en wandelen (33,7%).
- **Faciliteiten:** Goed beoordeeld op toegankelijkheid.
- **Beoordeling:** Gemiddeld cijfer beleving 9,3; herhaalbezoek 9,6.
- **Emoties:** bezoekers voelen zich vooral positief (90,5%).
- **Positief verrast** komt niet veel voor (40,5). Veel herhaalbezoek(ers), daarom **geen 'verrassingselement'** in bezoek.
- Bezoek heeft **geen (emotionele) impact** (78,0%).
- **Zeer grote kans** (9,6) op **herhaalbezoek**. Dit komt door aandeel ouderen. Zij hebben relatief veel vrije tijd, bezoeken het gebied vaker en komen uit de regio.

Uitkomsten bewoners

- **Bekendheid:** 1 op de 10 bewoners niet op de hoogte van De Grootte Heide
- **Woontevredenheid:** zeer hoog, tevreden, voelen zich thuis. De Grootte Heide voor slechts 8,4% beetje of niet belangrijk.
- **Contact met toeristen:** slechts 25% heeft minimaal maandelijks contact.
- **Houding:** merken weinig impact. Economische voordelen. Gedrag toeristen positief beoordeeld. Positief tegenover toerisme, maar bewoners voelen zich niet betrokken.
- **Kansen:** promotie onder bezoekers én bewoners, beter onderhoud wandel- en fietspaden.
- **Uitdagingen:** afvaldumping, natuuronderhoud, balans toerisme-natuur, niet grootschalig worden.
- Meer dan de helft bewoners bezoekt **minimaal wekelijks** de grensstreek.
- Bewoners beoordelen de grensstreek positief op **toegankelijkheid**. Toch gebruikt slechts 8,6% hulpmiddel en 1,0% is buitenlandse (kennis)werker.
- **Woontevredenheid** van bewoners is erg **hoog**. Bewoners zijn voorzichtig optimistisch over toekomst.
- Voor circa driekwart van bewoners is De Grootte Heide (extreem) belangrijk.

Overall conclusies

- De Grootte Heide heeft sterke aantrekkingskracht op zowel bezoekers als bewoners, met ruimte voor verbeteringen in faciliteiten en betrokkenheid.
- Rustige karakter van De Grootte Heide niet verstoren. Er is hoge waardering door zowel bewoners als bezoekers.

Vervolgstappen

- Evalueren van interventies in onderzoeksgebied door middel van interviews: eind '25-eind '26.
- 1-meting onder bezoekers en bewoners: tweede helft 2026.

Vier pijlers

- **Duurzame balans** natuur-recreatie.
- **Bewoners & organisaties** als partners.
- **Slimme verbindingen** en zonering.
- **Eigentijdse beleving** van erfgoed.

De inzichten uit de nulmeting vormden de basis van drie interactieve discussietafels waarin deelnemers gezamenlijk nadenkten over concrete acties om de balans tussen natuurbehoud en recreatie te versterken.

Gastheerschap & Toegangspoorten

Deelnemers benadrukten het belang van centrale toegangspoorten in dorpskernen, los van grote parkeerplaatsen, om lokale ondernemers te ondersteunen. Gastheerschap werd gezien als een breed gedragen verantwoordelijkheid, waarbij samenwerking met natuurorganisaties, gemeenten en vrijwilligers essentieel is. Herkenbare toegangspoorten met basisvoorzieningen, goede informatie en een warm welkom moeten bijdragen aan een gevoel van trots en verbondenheid met het gebied.

Beleving & Verhalen

Het gebied De Grootte Heide barst van de unieke verhalen: van teuten en valkerij tot smokkelroutes en oorlogsgeschiedenis. Deelnemers pleitten voor het activeren van bewonersparticipatie en het inzetten van cultuurvormen zoals toneel en openluchttheater om deze verhalen tot leven te brengen. Educatie via beleefstuinen en lespakketten voor scholen werd genoemd als sleutel tot duurzame betrokkenheid van jongere generaties.

Duurzame Balans

Het streven naar een duurzame balans stond centraal. Geen grootschalige toeristische ontwikkelingen, maar gerichte spreiding van bezoekers via gidswandelingen, bredere fietspaden en promotie van minder bekende natuurpoorten. Het benutten van bestaande routes, het periodiek afsluiten van kwetsbare gebieden en het inzetten van educatie en beleving werden genoemd als effectieve maatregelen om de natuur te beschermen én toegankelijk te houden.

Projectinformatie

Naam: Grensloos Park De Grootte Heide

Subsidie: Interreg Vlaanderen-Nederland

Data: 01-03-2024 tot en met 28-02-2027

Projectleider: Natuurgrenspark De Grootte Heide

Partners: Het partnerschap bestaat uit: 1 natuurgrensparkorganisatie (BGTS De Grootte Heide), 1 natuurorganisatie (Natuurpunt Pelt), 6 gemeenten (Cranendonck, Heeze-Leende, Valkenswaard, Eindhoven, Hamont-Achel en Pelt) en 1 kennisinstelling (Breda University of Applied Sciences – vakgroep Sociale Impact van Toerisme).

BGTS De Grootte Heide

De Grootte Heide is 6.000 hectare groot. Het gebied is via zeven toegangspoorten te betreden. In het gebied ligt een breed scala aan natuurgebieden. De website www.degrootteheide.eu biedt informatie over onder meer thema's (Natuur, Actief, Cultuur, Events, Proeven en Slapen) en routes.

